

Л6м.
К93

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ

КУРОВСЬКА ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 343.10

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИВАТНИХ ОСІБ
У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Ірпінь – 2013

код екземпляра

692600

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі кримінального права, процесу та криміналістики
Національного університету державної податкової служби України

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент
Калганова Олена Анатоліївна,
Національний університет
державної податкової служби України,
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Клименко Ніна Іванівна,
професор кафедри правосуддя
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

кандидат юридичних наук, доцент
Смоков Сергій Михайлович,
професор кафедри кримінального процесу
Одеського державного університету
внутрішніх справ

Захист відбудеться «30» березня 2013 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради К 27.855.03 у Національному університеті державної податкової служби
України за адресою: 08201, Київська область, м. Ірпінь, вул. К.Маркса, 31

З дис
держав
м. Ірпі

рситету
область,

Авторе

17023 А

В.о. уч
спеціал

рина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Побудова в Україні правової держави зумовлює важливість вирішення проблеми забезпечення безпеки її громадян. За цих умов питання забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України набуває нового, більш актуального значення. По-перше, будучи громадянами України, вони мають невід'ємні права, закріплені Конституцією України. По-друге, нормативно-правове забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України є недосконалим, значна кількість правових актів застаріла або містить численні прогалини та суперечності. В новому КПК України норми про забезпечення процесуальної безпеки осіб у кримінальному судочинстві не систематизовані. У зв'язку з цим питання забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України набувають сьогодні актуальності.

На даний час проблема захисту приватних осіб у кримінальному судочинстві України має практичну значимість. Так, в Україні поки що відсутня комплексна програма захисту понятих, потерпілих, свідків, обвинувачених, які дають покази, що викривають суб'єктів організованої злочинної діяльності. Такі програми існують в Італії, США та інших країнах близького та дальнього зарубіжжя.

Окремі аспекти забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві України, вивчалися такими вітчизняними та зарубіжними вченими: М.Ю. Азаровим, В.Н. Андресвим, В.П. Бахніним, Л.В. Брусніциним, О.В. Бауліним, В.Л. Будниковою, В.А. Булатовим, В.М. Биковим, Г.П. Власовою, В.К. Весельським, В.І. Галаганом, О.О. Гриньків, О.А. Зайцевим, Н.І. Клименко, О.А. Калгановою, М.І. Костіним, Ю.М. Крамаренком, Н.І. Кулагіним, С.Ю. Лукашевичем, М.О. Свіриним, С.М. Смоковим, Л.Д. Удаловою, П.В. Цимбалом, О.М. Цільмак, М.Є. Шумило, М.В. Шепітько та ін.

Не дивлячись на те, що проблема забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України виникла порівняно недавно, проте, за останнє десятиліття вона набула особливої актуальності. Тому на сьогоднішній день, можна із впевненістю стверджувати, що тиск на приватних осіб, які сприяють здійсненню кримінального судочинства, є одним із найбільш поширених і ефективних засобів підриву кримінального правосуддя в Україні. За останні роки досить чітко спостерігається тенденція до збільшення небезпечних засобів впливу зі сторони криміналітету і до зменшення протидії зі сторони приватних осіб у кримінальному судочинстві України. Якщо десять років тому, протиправні дії з метою завадити здійсненню правосуддю загалом здійснювалися по справах організованих злочинних угруповань, то на сьогоднішній час вони поширюються і на інші категорії матеріалів кримінальних проваджень (кримінальних справ). Своєрідним наслідком цього є зростання неправдивих свідчень, відмова потерпілих і свідків від даних ними раніше свідчень чи зміни їх таким чином, щоб матеріали втрачали судову перспективу.

До причин цього можна віднести різку зміну економічних і соціально-політичних умов життя суспільства, ескалацію організованої злочинності,

збільшення озброєності кримінальних структур тощо.

Останнім часом як в теорії, так і на практиці робляться спроби вирішення цієї проблеми, в наукових роботах ведуться дискусії щодо напрямів і способів забезпечення безпеки таких осіб.

Отже, одна з найбільш значущих складових проблеми вбачається в дослідженні природи та формуванні засобів процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалось відповідно до п. 2.2. Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 12 лютого 2007 року № 105/2007; відповідає Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, схваленої Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1000/2011, ґрунтується на положеннях Концепції забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, що постраждали від злочинів від 26 березня 2004 року. Робота безпосередньо спрямована на подальшу реалізацію Концепції Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 року №11911-р., відповідає вимогам Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції», затвердженого Указом Президента України від 27 жовтня 2009 року № 870/2009.

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного університету державної податкової служби України 24 листопада 2011 року, протокол № 4 та включена до планів науково-дослідних робіт навчального закладу.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є розроблення теоретичних та практичних положень забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України, наукових положень щодо вдосконалення кримінально-процесуального законодавства, формулювання рекомендацій щодо підвищення якості та удосконалення діяльності уповноважених законом органів, використовуючи при цьому вітчизняну практику та світовий досвід.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких задач:

- надати авторське визначення поняттю «приватна особа у кримінальному судочинстві України»;
- навести власну класифікацію приватних осіб у кримінальному судочинстві України;
- визначити мету правового забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України;
- визначити та охарактеризувати фактори, які впливають на зниження безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України;
- встановити процесуальні та наукові засади забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України;
- визначити засоби правового забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України;
- проаналізувати сучасний стан забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України;

– проаналізувати міжнародний досвід захисту приватних осіб у кримінальному судочинстві;

– узагальнити напрями та надати пропозиції вдосконалення захисту процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України.

Об'єктом дослідження є кримінально-процесуальні відносини, що виникають під час забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України.

Предмет дослідження – забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять положення діалектики про співвідношення загального, окремого та особливого, про взаємозв'язок і взаємозумовленість соціальних процесів. Для досягнення поставленої мети, з урахуванням об'єкта та предмета дослідження у роботі були використані загальнонаукові та спеціальні методи. Загальним у роботі є діалектичний метод пізнання соціальних процесів у сферах дії держави та права. У дослідженні також використано дедуктивний метод, який на основі вивчення окремих праць та юридичних документів дозволив зробити певні узагальнення (підрозділи 1.2, 1.3, 2.2, розділ 3). Для вивчення розвитку законодавства щодо забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України застосовувався історико-правовий метод (розділи 1, 2, 3). Для аналізу і характеристики сучасних нормативно-правових актів та наукових праць, присвячених забезпеченню безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України, використовувалися порівняльно-правовий і описово-аналітичний методи (розділи 1, 2, 3). Логіко-юридичний метод застосовували для поглиблення розуміння понятійного апарату дисертації (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2). Статистичні методи дозволили зробити висновки про сучасний стан забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві України та в окремих країнах СНД та дальнього зарубіжжя. Дослідження змісту правових документів, що передбачають забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України, здійснювалися за допомогою формально-юридичного методу (підрозділи 1.1, 1.3). Соціологічні методи (анкетування) застосовували під час анкетування працівників спецпідрозділу судової міліції «Грифон» та громадян України.

Емпіричну базу дослідження становлять аналітичні і статистичні дані МВС України; результати анкетування працівників спецпідрозділу «Грифон» (138 осіб), громадян України (178 осіб); матеріали кримінального провадження (110). Використовувався й особистий досвід роботи автора в системі правоохоронних органів України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексним монографічним дослідженням забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України. Найістотнішими результатами дослідження, що зумовлюють його новизну та визначення внесок автора в розроблення зазначеної проблематики є такі положення:

вперше:

– запропоноване авторське визначення приватних осіб у кримінальному

судочинстві України, а саме: приватні особи у кримінальному судочинстві України – це фізичні особи, які наділені правом безпосередньої та повноцінної участі в кримінальному судочинстві України;

– підставою для застосування заходів забезпечення безпеки запропоновано вважати не тільки заборонені кримінальним законом діяння, але й інші дії, якщо їх здійснюють з метою примусити особу відмовитись від наміру сприяти здійсненню кримінального судочинства, припинити таке сприяння або з метою помсти за вже здійсненне сприяння;

– обґрунтовано, що підставою скасування заходів забезпечення безпеки, необхідно вважати умисне розголошення особою, взятою під охорону від протиправних посягань, відомостей про види, способи, засоби (науково-технічні, криміналістичні, оперативно-технічні, оперативно-розшукові), методи і тактичні прийоми реалізації цих заходів;

удосконалено:

– поняття «забезпечення безпеки», під яким потрібно розуміти виконання уповноваженими законом органами комплексу необхідних дій (заходів), спрямованих на недопущення можливості заподіяння шкоди приватним особам у кримінальному судочинстві України;

– норми Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (п.п. «е» і «є» ч. 1 ст. 2) щодо доповнення переліку осіб, які мають право на забезпечення безпеки, а саме: поняті, співмешканці, друзі та інші особи, через яких здійснюється тиск на приватні особи у кримінальному судочинстві;

– пропозиції стосовно змін та доповнень до чинного КПК України, зокрема: введення окремого розділу «Забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України»; виключення з додатку до обвинувального акту списку осіб, які підлягають виклику в зал судового засідання; складання окремого протоколу про роз'яснення права на забезпечення безпеки та процесуального порядку обрання і скасування заходів безпеки;

дістали подальшого розвитку:

– класифікація учасників кримінального судочинства;

– правові засоби забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України;

– напрями вдосконалення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що отримані наукові результати дисертаційного дослідження впроваджено:

– у навчальному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників, розробці курсів лекцій, навчально-методичних матеріалів і проведенні занять за відповідними темами з «Кримінального процесу України», «Криміналістики», «Теорії судових доказів» (акт впровадження Національного університету Державної податкової служби України від 14 січня 2013 року);

– у практичній діяльності – як рекомендації під час здійснення процесуального керівництва за розслідуваннями слідчими внутрішніх справ кримінальних проваджень прокурорами прокуратури міста Києва (акт впровадження Управління

прокуратури міста Києва від 11 січня 2013 року). Розроблені автором науково обгрунтовані пропозиції використовуються в кримінальному судочинстві суддями та помічниками суддів Апеляційного суду Київської області (акт впровадження Апеляційного суду Київської області від 14 січня 2013 року);

– у *законотворчій діяльності* – можуть бути використані при внесенні змін і доповнень до діючого КПК України.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження обговорювались на міжкафедральному семінарі кафедри кримінального права, процесу та криміналістики, фінансових розслідувань, організації оперативно-розшукової діяльності, кафедри управління, адміністративного права і процесу та адміністративної діяльності та Науково-дослідного центру з проблем оподаткування Національного університету державної податкової служби України.

Теоретичні положення та висновки, зроблені автором у процесі дослідження, оприлюднені на п'ятьох конференціях, серед яких: 8-а Международная научная практичная конференция «Образование и наука XXI век» (17 октября 2012 года, г. София, Болгария); Міжнародна науково-практична конференція «Людина і закон: публічно-правовий вимір» (19-20 жовтня 2012 року, м. Одеса); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання державно-правового будівництва України: сучасний період» (02-03 листопада 2012 року, м. Львів); Міжнародна науково-практична конференція «Право і держава в умовах глобалізації та регіоналізації»; Міжнародна науково-практична конференція «Роль права у забезпеченні законності та правопорядку» (11-12 жовтня 2011 року, м. Запоріжжя).

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження знайшли відображення в 10 наукових працях, серед яких п'ять наукових статей опублікованих в юридичних фахових виданнях затверджених Міністерством освіти і науки молоді та спорту України, з них одна в міжнародному юридичному фаховому виданні, п'яти тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура дисертації визначається її метою, задачами, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України і композиційно складається зі вступу, трьох розділів, що охоплюють 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 209 сторінок, з яких основний текст дисертації складає – 166 сторінок, 5 додатків на 15 сторінках та список використаних джерел на 25 сторінках (230 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обгрунтовується актуальність теми дисертації, ступінь її наукової розробленості та науково-теоретична основа; зв'язок роботи з програмами, планами, темами; визначається мета, задачі, об'єкт, предмет та методи дослідження; висвітлюється наукова новизна, емпірична база, практичне значення отриманих результатів та форми їх апробації.

Розділ 1 «Правова природа і значення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. «Поняття і класифікація приватних осіб у кримінальному судочинстві України» викладено результати аналізу літературних джерел з

досліджуваної проблеми, проаналізовано та узагальнено напрями та підходи до її вивчення. Розкрито зміст і особливості поняття та класифікації приватних осіб у кримінальному судочинстві України, його основних складових, проаналізовано їх функції та задачі.

Запропоноване авторське визначення приватних осіб у кримінальному судочинстві України, а саме – це фізичні особи, які наділені правом безпосередньої та повноцінної участі в кримінальному судочинстві України. Наведено власну класифікацію приватних осіб у кримінальному судочинстві України, зокрема:

а) до першої групи входять: приватні особи у кримінальному судочинстві України зі сторони захисту: підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений, захисник, цивільний відповідач, цивільний позивач, законний представник підозрюваного, обвинуваченого, цивільного позивача і цивільного відповідача;

б) до другої групи входять приватні особи зі сторони обвинувачення: потерпілий представники потерпілого, законний представник потерпілого;

в) до третьої групи входять: приватні особи, які є джерелами доказової інформації або які сприяють здійсненню кримінальному провадженню та посвідчення ходу і результатів слідчих дій: заявник, свідок, понятий.

Отже, запропоноване автором визначення та наведена класифікація приватних осіб у кримінальному судочинстві, дозволяє зробити аналіз їх правового статусу та закріплення його в кримінальному процесуальному законодавстві України. Адже, на сьогодні існує проблема правового захисту приватних осіб у кримінальному судочинстві України, вона посилюється ще й у зв'язку з реструктуризацією злочинності, появою та впровадженням у суспільні структури нових форм організованої злочинності. Внаслідок загострення криміногенної обстановки, зростання злочинності в її різних формах почастішали випадки виникнення екстремальних ситуацій, коли життю або здоров'ю приватних осіб, загрожує реальна небезпека.

У підрозділі 1.2. «Теоретичні основи та значення забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України» розглянуто основні положення та значення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві. Усвідомлюючи обставини небезпеки, що загрожують приватній особі, вона звертається за захистом до спеціально уповноважених державних органів – суб'єктів, які здійснюють таку діяльність відповідно до Кримінального процесуального кодексу та Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23 грудня 1993 року.

Особливу небезпеку викликає організована злочинна діяльність, що впливає на безпеку приватних осіб у кримінальному судочинстві України. Часто мотивацією є побоювання помсти з боку співучасника за викриття скоєного ним кримінального правопорушення, що становить реальну загрозу життю й здоров'ю громадян. Саме тому знешкодження організованої злочинності є першочерговим завданням для державних та правоохоронних органів. Проте фактично, ніколи не вдається повністю знешкодити всіх учасників злочинної групи. Безумовно, що члени групи, які залишились на волі, будуть вживати усіх можливих заходів, щоб завадити здійсненню правосуддя. Проведений аналіз дає підстави вважати, що однією з характерних ознак організованих злочинних угруповань є активна протидія зі

сторони її членів здійсненню правосуддя. За статистичними даними МВС України за 2012 рік в Україні було скоєно 13898 злочинів проти життя та здоров'я особи¹. В цих умовах незахищеність осіб, які діють в інтересах судочинства, спонукає їх ухилятися від виконання свого громадянського обов'язку.

Потреба учасника кримінального судочинства в стані безпеки задовольняється її забезпеченням. Цей термін тлумачний словник трактує як: а) надання чи створення матеріальних засобів; б) охорона кого-, чого-небудь від небезпеки; в) гарантування цього. Під забезпеченням безпеки в контексті Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (ст. 1) розуміється здійснення правоохоронними органами заходів, спрямованих на захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя. Йдеться про здійснення таких заходів: правових, тобто передбачених чинним законодавством залежно від його галузей; кримінально-правових, кримінально-процесуальних, цивільно-правових, адміністративно-правових тощо; інших, які можуть бути не врегульовані чинним законодавством, але не суперечать йому та відповідають нормам моралі, етики (наприклад, тимчасове поміщення особи в безпечне місце).

У підрозділі 1.3. «*Нормативно-правове забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України*» зазначається, що нормативно-правові відносини в сфері професійної захищеності приватних осіб у кримінальному судочинстві України, регулюються розгалуженою мережею нормативно-правових актів загального та спеціального характеру. Одним із найголовніших завдань такого забезпечення є врегулювання основних питань безпеки та захисту приватних осіб у кримінальному судочинстві України. Основними нормативно-правовими актами в цій сфері є: Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про основи національної безпеки України», Закон України «Про міліцію», Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», Закон України «Про державну службу», Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», Закон України «Про пожежну безпеку», і це не лише закони. До розглядуваного масиву нормативно-правових актів входять: Укази Президента України і постанови Уряду України, накази Генерального прокурора України, постанови Кабінету Міністрів України.

Нормативно-правові акти, покликані регулювати відносини в сфері забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України, мають не одногалузевий, а багатогалузевий характер. Ці нормативні акти належать до різних галузей права: адміністративного, трудового, кримінального, фінансового, які регулюють різні види суспільних відносин, і вимагають різнорідних засобів захисту приватних осіб у судочинстві. Їх доцільно було б об'єднати і систематизувати в одному Законі.

¹ <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/788120>

Розділ 2 «Процесуальні та наукові засади забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Процесуальна безпека приватних осіб як результат законодавчого регулювання» зазначається, що в статті 1 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» встановлено, що забезпечення безпеки – це здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, житла, здоров'я, майна осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, тобто у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні злочинів, а також у судовому розгляді кримінальних справ від протиправних посягань. Для з'ясування суті поняття «забезпечення безпеки» була проаналізована система засобів (правових, організаційно-технічних та інших), яка застосовується в процесі забезпечення безпеки; об'єкти, що підлягають захисту (життя, житло, здоров'я, майно).

Встановлені в Законі засоби захисту осіб, не завжди відомі громадянам країни. За даними проведеного автором дослідження 57,6 % опитаних не знають, які саме засоби забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві існують. На питання, чи достатні та надійні, на Ваш погляд, встановлені законодавством засоби захисту потерпілих та свідків, вважають що є достатніми, – 3,9 %, надійними не в повній мірі – 49,6 %, взагалі ненадійними – 46,5 % опитаних. Важливим і необхідним кроком врегулювання цього питання стало прийняття 23 грудня 1993 року Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь в кримінальному судочинстві», яким вперше на законодавчому рівні забезпечена реалізація прав осіб, що беруть участь в кримінальному судочинстві та Інструкції про порядок здійснення заходів щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, в установах пенітенціарної системи, затвердженої наказом ДДЗВП № 61 від 4 квітня 2005 року.

Враховуючи викладене вище, здобувач пропонує ст. 18 Закону доповнити пунктом «в» такого змісту: «переведення або відрядження на нове місце служби, до іншої військової частини або військової установи особи, яка може бути джерелом загрози, особі, взятій під захист».

У підрозділі 2.2. «Наукові та матеріальні чинники безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України» ґрунтуючись на сучасних дослідженнях у сфері забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України, автором було виділено дві групи несприятливих професійних чинників. До першої належать: 1) недотримання законів прокурорського нагляду і обов'язку відповідного реагування на ситуації що склалися; 2) людські втрати, що відбуваються під час розслідування злочинів (загибель свідка, потерпілого, цивільного позивача, жертви злочинів, моральне травмування; 3) особиста небезпека; 4) корупційна небезпека (підкуп, обіцянки, погрози), в екстремальних ситуаціях правопорушники та злочинці опиняються у критичних ситуаціях і ладні пообіцяти, запропонувати цим особам певні матеріальні вигоди, щоб уникнути відповідальності. Ця група чинників здійснює значний морально психологічний вплив та вимагає від приватних осіб у кримінальному судочинстві України морально-психологічної стійкості, мобілізації фізичних та психічних ресурсів

особистості, домінування вольової регуляції.

Другу групу складають екстремальні психологічні чинники, які характеризуються загальним впливом на психіку, що гальмує реалізацію звичайних, відпрацьованих раніше дій, які успішно здійснювалися у відносно спокійних умовах. До них відносяться: 1) неочікуваність, новизна та незвичність; 2) значні навантаження (необхідно жити в складних умовах та знаючи, що може виникнути загроза особистому здоров'ю та життю або близьких чи рідних); 3) невизначеність (практично завжди під час розгляду матеріалів кримінального провадження (кримінальної справи) в суді доводиться перебувати в обстановці інформаційної невизначеності); 4) ризик, притаманний будь-якій приватній особі у кримінальному судочинстві України.

На думку автора, особиста безпека та недоторканність приватної особи у кримінальному судочинстві України:

- відображає міжнародний стандарт кримінального судочинства;
- може розглядатись як елемент юридичної конструкції «право на свободу та особисту недоторканність», а також як самостійна категорія;
- наділена «негативним» змістом у значенні «свободи від посягань»;
- пов'язана з відносинами між державою, її органами та громадянами;
- вимагає від держави виконання «позитивних» і «негативних» обов'язків;
- має компонентну структуру, елементи якої перебувають у нерозривному зв'язку з особистістю, наділеною недоторканністю;
- поширюється на всіх приватних осіб у кримінальному судочинстві України, а не тільки на підозрюваного чи обвинуваченого.

У підрозділі 2.3. «Засоби правового забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України» автор зазначає, що значний внесок у розробку проблем правового становища особи в кримінальному судочинстві внесли відомі українські вчені С.А. Альперт, М.І. Бажанов, Л.О. Богословська, В.Д. Бринцев, Т.В. Варфоломєєва, Ю.М. Грошевий, В.С. Зеленецький, Н.І. Клименко, В.І. Маринів, І.Є. Марочкін, М.М. Михеєнко, В.Т. Нор, П.М. Рабінович, С.М. Смоков та інші. Проте питання захищеності особи в кримінальному судочинстві носять дискусійний характер, що відображається на системності реформування законодавства і засобах процесуального забезпечення.

Засоби правової захищеності приватної особи в сфері кримінального правосуддя розглядаються автором як важливі складові правового регулювання. Закон передбачає систему засобів, які забезпечують активне формування і реалізацію правової позиції приватних осіб у кримінальному судочинстві: заходи юридичного захисту матеріально-правового і процесуально-правового характеру; заходи самозахисту; юридичну відповідальність та інше. Автор вважає, що перелік цих засобів потрібно доповнити такими: заходи прискікання; недоторканість; обмеження. Ці засоби повинні забезпечувати і правову захищеність кримінального процесуального простору в цілому.

Поняття права захищеності розглядається здобувачем в контексті порівняння з поняттям захист прав людини. Спираючись на уявлення правової захищеності як стану гарантованості правового статусу, як результату захисту прав, способу реалізації статусу особи, автор приходить до такого: обидва поняття, тобто права

захищеність і захист прав людини, є самостійними правовими явищами, де правова захищеність є і результатом захисту прав, і одночасно мірою і ступенем його (захисту) ефективності.

Розділ 3 «Напрями удосконалення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «*Особливості забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві в окремих країнах СНД*» визначено, що питання забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві на сьогодні досить актуальне не тільки в Україні, а й в інших країнах СНД.

Проаналізовано певні здобутки щодо створення інституту забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві в Республіці Казахстан. Так, у 1991 році до КПК Республіки Казахстан було внесено зміни та доповнення, які регламентували загальні положення забезпечення безпеки осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві та інших осіб. З метою забезпечення безпеки свідків дозволяється застосовувати засоби, які обмежують окремі права потерпілих, обвинувачених, та інших зацікавлених осіб. Внесення цих змін було зумовлено збільшенням кількості погроз на адресу потерпілих, свідків, понятих, цивільних позивачів та цивільних відповідачів та інших суб'єктів кримінально-процесуальних відносин, активна допомога яких сприяла розкриттю злочинів та викриттю винних.

В КПК РФ 2001 року закріплені заходи процесуального характеру, спрямовані на забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, але це лише частково вирішило наявну проблему. Процедура реалізації заходів забезпечення безпеки у новому КПК РФ урегульовано недостатньо чітко, а відповідної практики наразі бракує.

Досвід Естонії свідчить, що на її території прийняті та діють спеціальні законодавчі акти щодо забезпечення безпеки осіб, потерпілих від злочинів, та свідків. Зазначено, що у міському суді м. Таллінна відкрито спеціальний зал судових засідань, у якому встановлено систему для зміни тембру голосу під час допиту свідків та аудіо- й відеотехніку для фіксації і перегляду судового засідання. У нормативних актах передбачено, що в деяких випадках свідки та потерпілі можуть давати показання у найбільш безпечних для них місцях, навіть вдома, спостерігаючи при цьому за перебігом судового засідання.

Автор, провівши аналіз засобів, які передбачені програмами захисту безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України і в більшості країн СНД, зазначає, що їм приділяється велика увага з боку правоохоронних органів та органів державної влади. Тому, необхідним є використання Україною зарубіжного досвіду та створення аналогічних програм із засобами не лише безпеки, а й соціального захисту.

У підрозділі 3.2. «*Забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб в окремих країнах дальнього зарубіжжя*» автором констатується, що системою кримінального правосуддя багатьох країн розроблені різні програми, що забезпечують захист, а також надання моральної та матеріальної допомоги особам, які беруть участь у кримінальному судочинстві та сприяють його здійсненню.

Такі програми ефективно застосовуються у Сполучених Штатах Америки, Італії, Великобританії та інших державах.

Правоохоронні органи традиційно приділяли основну увагу особі злочинця, ігноруючи труднощі, з якими в ході досудового слідства або судового розгляду зустрічаються потерпілі та свідки. Між тим, програми захисту приватних осіб кримінального судочинства є ефективним інструментом у боротьбі з найбільш небезпечними злочинами.

Особливо багатий досвід способів захисту приватних осіб у кримінальному судочинстві має Італія, навіть з урахуванням того, що повний обсяг законодавчих актів у сфері співробітництва із судовими органами почав діяти лише з 1991 року. Переважна більшість громадян, до яких застосовуються засоби безпеки, – це особи, які перебувають під слідством за скоєні злочини та ті, що перебувають у місцях позбавлення волі. Цей досвід має бути запозичений Україною.

У Великобританії надання допомоги особам, які постраждали від злочинів, є складовою кримінальної політики держави, у зв'язку з чим ухвалено «Хартію прав жертв». Обов'язок здійснення засобів забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві покладено на співробітників спеціальної служби безпеки.

Відповідно до законодавства Великобританії, створено телефонну лінію допомоги жертвам злочинів, за номером якої вони можуть у будь-який час звернутись із будь-яким запитанням, з'ясувати, де відбувають покарання їхні кривдники, а також про ймовірний час їх звільнення. Суд Великобританії, якщо вважає за необхідне, може заборонити пресі публікувати біографічні відомості особи, яка вчинила злочин, навіть після її звільнення. Програма захисту у Великобританії розповсюджується не тільки на потерпілих і свідків, але й на осіб, які вчинили злочин і яких необхідно уберегти від помсти.

З 1971 року в США діє федеральна Програма захисту учасників кримінального процесу. Однією з основних умов є те, що жодна особа не може бути включена в Програму, якщо вона не є «дуже важливою» по справі, яка стосується резонансного злочину, вчиненого організованою злочинною групою, чи іншого тяжкого злочину». У кожному окремому випадку рішення про участь громадянина у Програмі приймає Міністр юстиції США. Підставою для цього є рекомендації та запити, які направляють йому прокурори різних штатів.

Автор зазначає, що саме в США функціонує найефективніша та найнадійніша система підтримки жертв злочинів та громадян, які добровільно співпрацюють із правоохоронними органами та ризикують зазнати посягань злочинців.

У підрозділі 3.3. «Вдосконалення нормативно-правового регулювання забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України» висвітлено напрями вдосконалення нормативно-правового регулювання та закріплення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України.

Законодавство на сучасному етапі багато в чому не встигає за динамікою розвитку суспільних відносин, інколи вступає в протиріччя з раніше прийнятими правовими актами. В результаті цього воно містить акти і норми, що формально не діють, в ньому зустрічаються прогалини і неузгоджені положення. Різноманіття нормативних актів, велика кількість юридичної інформації потребує впорядкування та систематизації для зручності його використання на практиці.

Автор зазначає, що для вирішення проблеми нормативно-правового

забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України, потрібно здійснити систематизацію нормативно-правового матеріалу відносно забезпечення безпеки життя приватних осіб у кримінальному судочинстві України.

Автор дійшов висновку про доцільність та необхідність внесення змін до Конституції України:

– статтю 59 доповнити частиною 3 такого змісту: «Кожен має право на забезпечення безпеки у разі наявності реальної загрози життю, здоров'ю чи майну»; до Кримінального кодексу України:

– доповнити статтю 67 новою обставиною, що обтяжує покарання – протиправний вплив на учасника кримінального провадження;

– передбачити додатковий вид покарання (ст. 51) – обмеження місць роботи, проживання, пересування та зустрічі з особами, а також заборону винному відвідувати певну місцевість, визначену постановою суду у разі умовно-дострокового звільнення, умовного засудження, відстрочки виконання вироку тощо;

– ввести кримінальну відповідальність та покарання за переслідування учасника кримінального судочинства не тільки під час провадження у справі, а й під час чи після виконання вироку (Розділ XVIII «Злочини проти правосуддя»);

– статтю 1 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» викласти у такій редакції: «Державне забезпечення безпеки приватних осіб кримінального судочинства – це здійснення уповноваженими цим законом правоохоронними органами правових, організаційно-технічних, оперативних-розшукових, психологічних, виховних та інших заходів, спрямованих на захист життя, здоров'я, житла та іншого майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя».

Доцільно було б систематизувати засоби та заходи забезпечення процесуального захисту в різних видах судочинства і об'єднати їх в одному Законі. Цей нормативно-правовий акт повинен вирішувати усі важливі питання захисту й охорони прав приватних осіб різного виду судочинства України на життя, здоров'я, честь, гідність та недоторканість.

ВИСНОВКИ

У дисертації сформульовано низку теоретичних узагальнень та запропоновано вирішення наукового завдання щодо комплексного теоретичного дослідження забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України на підставі чого отримано науково обґрунтовані висновки.

1. Наведено авторське визначення поняття «приватні особи у кримінальному судочинстві України», під якими розуміються фізичні особи, які наділені правом безпосередньої та повноцінної участі в кримінальному судочинстві України.

2. Розроблена власна класифікація приватних осіб у кримінальному судочинстві України, яку автор поділяє на три групи, а саме:

а) до першої групи входять: приватні особи у кримінальному судочинстві України зі сторони захисту: підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений, захисник, цивільний відповідач, цивільний позивач, законний

представник підозрюваного, обвинуваченого, цивільного позивача і цивільного відповідача;

б) до другої групи входять приватні особи зі сторони обвинувачення: потерпілий представники потерпілого, законний представник потерпілого;

в) до третьої групи входять: приватні особи, які є джерелами доказової інформації або які сприяють здійсненню кримінальному провадженню та посвідчення ходу і результатів слідчих дій: заявник, свідок, понятий.

3. Встановлено, що загальною метою нормативно-правового забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України є забезпечення їх природних прав на життя, здоров'я, честь, гідність та недоторканість в процесі участі приватних осіб у кримінальному судочинстві. Ці права мають загальнолюдський характер, бо притаманні кожній людині чи громадянину. Особливості полягають лише в формах, методах їх забезпечення.

4. На основі сучасних досліджень у сфері забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України, автором було виділено дві групи наукових і матеріальних чинників забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України. До першої належать: 1) недотримання законів прокурорського нагляду і обов'язку відповідного реагування на ситуації що склалися; 2) людські втрати, що відбуваються під час розслідування злочинів (загибель свідка, потерпілого, цивільного позивача, жертви злочинів, моральне травмування; 3) особиста небезпека; 4) корупційна небезпека (підкуп, обіцянки, погрози), в екстремальних ситуаціях правопорушники та злочинці опиняються у критичних ситуаціях і ладні пообіцяти, за пропонувати цим особам певні матеріальні вигоди, щоб уникнути відповідальності. Другу групу складають екстремальні психологічні чинники, які характеризуються загальним впливом на психіку, що гальмує реалізацію звичайних, відпрацьованих раніше дій, які успішно здійснювалися у відносно спокійних умовах. До них відносяться: 1) неочікуваність, новизна та незвичність; 2) значні навантаження (необхідно жити в складних умовах та знаючи, що може виникнути загроза особистому здоров'ю та життю або близьких чи рідних); 3) невизначеність (практично завжди під час розгляду матеріалів кримінального провадження (кримінальної справи) в суді доводиться перебувати в обстановці інформаційної невизначеності); 4) ризик, притаманний будь-якій, приватній особі у кримінальному судочинстві України.

5. Обґрунтовано, що фактори, які впливають на зниження безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України, поділяються на дві основні групи. Перша група факторів пов'язана з особливостями правозахисних цілей, функцій, завдань, які виконують правоохоронні органи; друга – з професійною діяльністю працівників правоохоронних органів.

6. Проаналізовано правові засоби забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України, які розглядаються автором як важливі складові правового регулювання. Закон передбачає систему засобів, які забезпечують активне формування і реалізацію правової позиції осіб у кримінальному судочинстві: заходи юридичного захисту матеріально-правового і процесуально-правового характеру; заходи самозахисту; юридичну відповідальність та інше. Автор вважає, що ці засоби доцільно доповнити такими: заходи присікання;

недоторканість; обмеження.

7. Дослідивши стан забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України, в окремих країнах СНД та дальнього зарубіжжя автор дійшов висновку про необхідність внесення змін:

до Конституції України:

– статтю 59 доповнити частиною 3 такого змісту: «Кожен має право на забезпечення безпеки у разі наявності реальної загрози життю, здоров'ю чи майну»;

до Кримінального кодексу України:

– доповнити статтю 67 новою обставиною, що обтяжує покарання – протиправний вплив на учасника кримінального провадження;

– передбачити додатковий вид покарання (ст. 51) – обмеження місць роботи, проживання, пересування та зустрічі з особами, а також заборону винному відвідувати певну місцевість, визначену постановою суду у разі умовно-достоючого звільнення, умовного засудження, відстрочки виконання вироку тощо;

– ввести кримінальну відповідальність та покарання за переслідування учасника кримінального судочинства не тільки під час провадження у справі, а й під час чи після виконання вироку (Розділ XVIII «Злочини проти правосуддя»);

до Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»:

– статтю 1 викласти у такій редакції: «Державне забезпечення безпеки приватних осіб кримінального судочинства – це здійснення уповноваженими цим законом правоохоронними органами правових, організаційно-технічних, оперативного-розшукових, психологічних, виховних та інших заходів, спрямованих на захист життя, здоров'я, житла та іншого майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя»;

про доцільність видання Закону про забезпечення безпеки приватних осіб в різних видах судочинства, в якому систематизувати засоби та заходи захисту.

8. Зроблено висновок, що налагоджені системи засобів захисту приватних осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві зарубіжних країн (зокрема, США), повинні бути запозичені Україною для подальшого ефективного, повного, всебічного розслідування злочинів та здійснення правосуддя.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Куровська Т.В. Інститут понять у кримінальному процесі України / Т.В. Куровська // Наука і правоохоронна при Державному науково-дослідному інституті МВС України. – Київ, 2012. – № 3 (17) – С. 187-190.

2. Куровська Т.В. Удосконалення нормативно-правового регулювання та практики забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України / Т.В. Куровська // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2012. – № 636. – С. 133-136.

3. Куровська Т.В. Особливості інституту імунітету свідків у кримінальному процесі України / Т.В. Куровська // Право та управління. – Ірпінь, 2012. – № 3. –

С. 303-314.

4. Куровська Т.В. Особливості застосування заходів забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві України // Бюлетень Міністерства юстиції України. – Київ, 2013. – № 2 (лютий). – С. 119-125.

5. Куровская Т.В. Государственное обеспечение частных лиц в уголовном судопроизводстве Украины / Т.В. Куровская // Научные труды молодых ученых. – Азербайджан, 2013. – № 7. – С. 56-62.

6. Куровська Т.В. Судовий контроль за забезпеченням прав учасників кримінального процесу при розслідуванні злочинів / Т.В. Куровська // Образование и наука XXI век: материалы 8-й Международной научной практической конференции (17 октября 2012 года, г. София). – София: «Бял ГРАД-БГ» ОДД, 2012. – 104 с. – С. 57-59.

7. Куровська Т.В. Проблема захисту приватних осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві України / Т.В. Куровська // Людина і закон: публічно-правовий вимір: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 жовтня 2012 року, м. Одеса). – Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2012. – Ч. II. – 106 с. – С.97-99.

8. Куровська Т.В. Прокурорський нагляд в сфері забезпечення безпеки суб'єктів кримінального судочинства України / Т.В. Куровська // Актуальні питання державно-правового будівництва України: сучасний період: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (02-03 листопада 2012 року, м. Львів). – Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2012. – Ч. II. – 98 с. – С. 80-82.

9. Куровська Т.В. Значення забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України / Т.В. Куровська // Право і держава в умовах глобалізації та регіоналізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (14 жовтня 2011 року, м. Ірпінь). – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2011. – 644 с. – С. 506-508.

10. Куровська Т.В. Проблеми забезпечення державою безпеки свідків / Т.В. Куровська // Роль права у забезпеченні законності та правопорядку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 жовтня 2011 року, м. Запоріжжя). – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2011. – Ч. 2. – 108 с. – С. 96-99.

АНОТАЦІЯ

Куровська Т.В. Забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національний університет державної податкової служби України, Ірпінь, 2013.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню та вирішенню проблем забезпечення безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України. В роботі надано авторське визначення поняття «приватні особи у кримінальному

судочинстві України», під яким автор розуміє фізичних осіб, які наділені правом безпосередньої та повноцінної участі в кримінальному судочинстві України.

Наведена власна класифікація приватних осіб у кримінальному судочинстві України. Автором розкрита сутність поняття безпека приватних осіб у кримінальному судочинстві, надана характеристика заходам забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві.

Досліджено та проаналізовано нормативно-правове забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України та міжнародний досвід окремих країн СНГ та дальнього зарубіжжя.

Запропоновані напрями вдосконалення нормативно-правового регулювання та практики забезпечення процесуальної безпеки приватних осіб у кримінальному судочинстві України.

Ключові слова: небезпека, безпека, заходи безпеки, нормативно-правове забезпечення, приватні особи у кримінальному судочинстві.

АННОТАЦІЯ

Куровская Т.В. Обеспечение процессуальной безопасности частных лиц в уголовном судопроизводстве Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук за специальностью 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальный университет государственной налоговой службы Украины, Ирпень, 2013.

Диссертация посвящена комплексному исследованию и решению проблем обеспечения безопасности частных лиц в уголовном судопроизводстве Украины. Дана общая характеристика нормативно-правового обеспечения процессуальной безопасности частных лиц в уголовном судопроизводстве. Проанализированы взгляды ученых относительно понятия и сущности процессуальной безопасности частных лиц в уголовном судопроизводстве. Осуществлен анализ исторических источников, научных, нормативно-правовых источников, освещающих вопросы обеспечения процессуальной безопасности участников уголовного судопроизводства, существующих типичных способов их защиты. Исследованы имеющиеся в литературе предложения о расширении круга субъектов противодействия преступлений, путей их совершенствования нормативно-правового регулирования и практики обеспечения защиты частных лиц в Украине.

Определено, что общей целью нормативно-правового обеспечения безопасности частных лиц в уголовном судопроизводстве Украины является охрана их естественных прав на жизнь, здоровье, честь, достоинство и неприкосновенность в процессе участия частных лиц в уголовном судопроизводстве.

В работе дано авторское определение понятия «частные лица в уголовном судопроизводстве Украины», под которым автор понимает физических лиц, которые наделены правом непосредственного и полноценного участия в уголовном судопроизводстве Украины. Приведена собственная классификация частных лиц в уголовном судопроизводстве Украины.

Раскрыта сущность понятия обеспечение безопасности частных лиц в

уголовном судопроизводстве, под которым следует понимать выполнение уполномоченными законом органами комплекса необходимых действий (мероприятий), направленных на недопущение возможности нанесения вреда лицам в уголовном судопроизводстве Украины.

Дана характеристика мерам обеспечения безопасности частных лиц уголовного судопроизводства. Предложено основанием для применения мер безопасности считать не только запрещенные уголовным законом деяния, но и другие действия, если их осуществляют с целью заставить лицо отказаться от намерения содействовать осуществлению уголовного судопроизводства, прекратить такое содействие или с целью мести за уже осуществленное содействие.

Автор охарактеризовал факторы, влияющие на снижение безопасности частных лиц в уголовном судопроизводстве Украины, и разделил их на две основные группы:

- факторы, связанные с особенностями правоохранительных целей, функций, задач, которые выполняют правоохранительные органы;
- факторы, связанные с профессиональной деятельностью работников правоохранительных органов.

Исследованы правовые средства обеспечения процессуальной безопасности частных лиц в уголовном судопроизводстве Украины, уровень защищенности которых во многом определяется эффективностью именно системы юридических средств, образующих механизм обеспечения юридической безопасности.

Автор полагает, что под безопасностью частных лиц в уголовном судопроизводстве Украины необходимо понимать систему экономических, правовых, материально-технических, социальных, психологических, кадровых, информационных и специально-технических мероприятий, направленных на устранение опасных факторов для жизни, здоровья, чести, достоинства и неприкосновенности частных лиц, участвующих в уголовном судопроизводстве Украины. Основными видами такой безопасности является: потенциальная, предполагаемая, провоцируемая и реальная опасность.

На основе анализа ситуации, сложившейся в сфере регулирования вопросов безопасности частных лиц в уголовном судопроизводстве Украины, международного опыта (США, Италии Великобритании) по обеспечению безопасности частных лиц в уголовном судопроизводстве, сделаны выводы, что:

- 1) необходимо провести систематизацию нормативно-правового материала обеспечения процессуальной безопасности частных лиц в одном разделе УПК Украины;
- 2) целесообразно принять Закон об обеспечении безопасности частных лиц в разных видах судопроизводства;
- 3) создать в Украине эффективную систему защиты частных лиц с целью дальнейшего полного, всестороннего расследования преступлений и осуществления правосудия.

Ключевые слова: опасность, безопасность, меры безопасности, нормативно-правовое обеспечение, частные лица в уголовном судопроизводстве.

SUMMARY

Kurovskaya T. Providing of procedural safety of individuals in criminal trial of Ukraine. – The manuscript.

The dissertation for the competition of a scientific degree of Candidate of Science (Law) on a specialty 12.00.09 – Criminal procedure and Criminalistics; Forensic Examination; Operative Investigation Activity. – National University of the State Tax Service of Ukraine, Irpin, 2013.

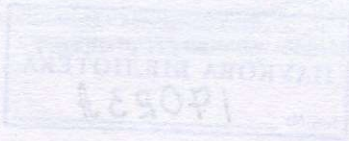
The dissertation is devoted to complex investigation and solution of problems of safety of individuals in criminal trial of Ukraine. In this paper the author's definition of a «private person in criminal trial of Ukraine», that the author knows of individuals who are entitled to immediate and full participation in the criminal proceedings of Ukraine.

The proper classification of individuals in criminal trial of Ukraine is given. The essence of the concept is theoretically private security in the criminal trial, the characteristic of safety measures individuals of criminal proceedings.

Studied and analyzed regulatory support procedural safety of individuals in criminal proceedings of Ukraine. The ways of improving the regulatory and procedural security practices for individuals in criminal proceedings of Ukraine, the algorithm realization in practice of the proposed offers solutions to existing problems.

The international experience of individual countries of the CPC and other foreign countries studied.

Key words: risk, safety, security, regulatory support, individuals in criminal trial.

Підписано до друку 27.02.2013 р. Формат 60×84/16.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Друк. арк. 0,9. Тираж 120 прим.

Замов. №.145

Видруковано в Національному університеті
державної податкової служби України.

08201, Київської обл., м. Ірпінь, вул. К. Маркса, 31